

Ткаченко Є.М., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Ланцедова Ю.О., к.ю.н., доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ

Україна є демократичною країною, а отже введення інституту присяжних на її території, безсумнівно, є позитивним кроком. Із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році, на законодавчому рівні було закріплено не тільки факт існування суду присяжних на території України, а й порядок провадження в суді присяжних, вимоги до присяжного, його права й обов'язки. Але, нажаль, суд присяжних у нашій країні існує тільки формально. Сучасні присяжні не відповідають потребам незалежного судочинства в Україні та не виконують покладених на них законодавцем функцій, а тому не є ефективним механізмом забезпечення принципу справедливості та безпосередньої участі громадян у здійсненні правосуддя.

Залучення суду присяжних можливе під час розгляду певних категорій цивільних та кримінальних справ. У кримінальному провадженні участь присяжних допускається лише у випадках: 1) розгляду судом лише першої інстанції; 2) щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі; 3) за клопотанням обвинуваченого, кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд. У всіх зазначених випадках присяжні залучаються у складі двох суддів та трьох присяжних [1].

Аналізуючи статистику останніх років, у значній кількості проваджень, де потенційно міг бути суд присяжних, розгляд здійснювався колегію суддів без участі присяжних. Тільки щодо кожного 7-го обвинуваченого судовий розгляд здійснювався за участю присяжних, що свідчить про те, що обвинувачені рідко користуються своїм правом на суд присяжних, адже у кримінальних справах він призначається за клопотанням обвинуваченого. Зокрема, за статистикою 2017-2018 рр., з майже 600 обвинувальних вироків за участю присяжних було вирішено лише 95 справ, а з 38 виправдальних – лише 5 справ. За весь час існування суду присяжних на території незалежної України лише у 2013 р. була справа за участю цього інституту, але за клопотанням іноземного обвинуваченого [2].

У зв'язку з неефективністю існуючої моделі суду присяжних в

Україні, постає питання реформування інституту присяжних задля забезпечення реальної участі народу у здійсненні правосуддя. Так, наприкінці 2019 року Кабінетом Міністрів України було схвалено два проекти законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення участі громадян у здійсненні правосуддя» та «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку формування списку присяжних» [3, с. 109]. Законопроектами запропоновано покласти на суд присяжних обов'язок вирішення питань про винуватість чи невинуватість обвинуваченого. Це стосуватиметься розгляду тільки тих кримінальних проваджень, у яких за вчинення злочину передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі. Також зазначено, що рішення у цих справах прийматимуться судом присяжних у складі одного судді та семи присяжних, а за клопотанням обвинуваченого – колегіально судом у складі трьох суддів простою більшістю голосів. Вердикт присяжних повинен бути взятим до уваги головуючим, а отже впливатиме на ухвалення ним відповідного вироку. Але щодо цього є ще одне нововведення – вирок, ухвалений на підставі вердикту суду присяжних, можуть підлягати оскарженню в апеляційному порядку. Задля спрощення порядку формування списку присяжних, передбачається покласти обов'язок його формування на територіальні управління Державної судової адміністрації України, яка зможе користуватись інформацією, що міститься в Державному реєстрі виборців. Таким чином, в результаті проведення даних реформ планується запровадити класичну модель суду присяжних в Україні [4, с. 65].

Говорячи про нову кількість присяжних, на нашу думку, краще запровадити меншу, наприклад в межах 3-5 присяжних. Керуючись досвідом, можна зробити висновок, що створення колегії з 7 присяжних буде займати чимало часу, що буде значно затягувати судовий розгляд.

Щодо передачі повноважень по формуванню списку присяжних Державній судовій адміністрації України, ми вважаємо, що список кандидатів повинен формуватися з осіб, які відповідають поточним вимогам до присяжних, а також обов'язково повинен відстежуватись факт не включення до списку осіб, які мають юридичну освіту, задля забезпечення принципу неупередженості участі народу у вчиненні правосуддя.

Також щодо оскарження вироків, ухвалених на підставі вердикту суду присяжних у апеляційній інстанції, на нашу думку, це нововведення є недоречним, адже таким чином повністю знецінюється значення вердикту суду присяжних. Краще запровадити можливість повторного розгляду справи, але за участі іншого складу присяжних [4, с. 66].

Отже, підсумовуючи все вищенаведене, слід зазначити, що на даному

етапі функціонування інституту присяжних в Україні, на жаль, є неефективним, але належний аналіз його діяльності за останні роки та відповідне реформування допоможе покращити стан української системи судочинства, запровадить якісну модель змагальності судового розгляду кримінальних проваджень, а також підвищить рівень довіри народу до системи правосуддя в цілому.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>
2. Суд присяжних: ілюзорне марення чи реальне існування? URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/sud-prisyazhnih-ilyuzorne-marennya-chi-realne-isnuvannya.html>
3. Банах С.А. Інститут суду присяжних в Україні: перспективи розвитку та проблеми реалізації. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 1 (17). С. 107-112.
4. Волоско І.В. Суд присяжних в Україні: актуальні питання реформування. *Слово національної школи суддів України*. 2019. № 4 (29). С. 61-70.

УДК 347.965 (043.2)

Тюбай А.В., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Семчук Н.О., к.ю.н.

ДОПИТ ЯК ЕТАП КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Допит – це слідча дія, яка проводиться правоохоронними органами, з метою встановлення фактичних обставин кримінального провадження [1]. Іншими словами, допит – це процес, спрямований на отримання слідчим інформації, відомої допитуваному [2]. Даний етап кримінального провадження потрібен для того, щоб встановити істину, проаналізувавши інформацію з різних джерел. Він включає в себе знання психології, адже та чи інша поведінка буде трактуватися по-іншому залежно від типу темпераменту, віку та інших особливостей допитуваного.

По-перше, слідчий повинен заздалегідь ознайомитися з матеріалами справи, щоб усвідомити, якої інформації не вистачає для вирішення справи, що потребує уточнення або спростування тощо. Залежно від того, хто буде виступати в ролі допитуваного (підозрюваний, свідок, потерпілий), приділяється увага віковим особливостям допитуваного (неповнолітній, дорослий, особа похилого віку), слідчому слід розробити алгоритм постановки запитань.